

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
Ј
И
С
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 13.

У Новом Саду, 1. септембра 1908.

Год. I.

САДРЖАЈ: Позив учитељима и учитељицама. — Примери за проучавање ђака, од др. П. Радосављевића. — О могућности васпитања, од Ж. Благојевића. — Школа и настава: Настава у науци вере. — Учитељство: Скупштина срп. учит. конвикта у Н. Саду. — Скупштина срп. учит. удружења у Хрв. и Славонији. — „Учитељски Дом“ у Врњачкој Бањи. — Конгрес слов. учитељства у Прагу и Савез Слов. учитељства у Австрији. — Швајцарско учитељско Удружење. — Из Школ. Самоуправе: Новости у стечају. — Практичне обраде: Година и годишња доба, од А. Пејића. — Преглед књига: Неколико завода и установа за нар. васпитање, од П. Ј. Мајенера. — Белешке. — Одговори уредништва. — Нове књиге. — Књижевни Оглас. —

Позив.

Браћо учитељи и сестре учитељице!

На договору који је одржан у Врњцима у Србији, 25. јула о. г. споразумели смо се да у Врњачкој Бањи у Србији, оснујемо свој „Учитељски Дом“, за све Србе учитеље без разлике земаља.

Таке установе већ давно постоје у учитељству других просвећених народа.

За први мах прибележили су се као оснивачи друштва, које ће основати „Учитељски Дом“, 31 учитељ и учитељица из краљевине Србије и 15 учитеља и учитељица из краљевине Угарске, Хрватске и Славоније, и уписаше 4000 динара у сврху оснивања „Учитељског Дома.“

Друштво би се и мало основати јула месеца 1909. год. До тог времена треба да се спреме правила и купи, потребно земљиште на којем би се подигао „Учитељски Дом.“

Пошто је вредност земљишта око те бање сваким даном знатно већа, то је потребно да се земљиште што пре купи а у изгледу је да се то може учинити ове јесени или зиме, по још доста повољним условима.

С тога је потребно да и дотле док се друштво за подизање „Учитељског Дома“ у Врњцима не оснује на основу законитог прописа, набавимо потребно земљиште и учинимо главније припреме, око подизања

зграде у погледу нацрта за исту и набављања потребног материјала за грађење.

Замишљено је да се друштво оснује на деонице. Основни капитал би био 1000 деоница по 50 К или динара.

50 К или д. је најмања свота која се може уписати. Сваком члану оснивачу, урачунаће се та свота по жељи његовој — или као једна пуна деоница или као пети део на ону своту, колико деоница буде записао кад се друштво оснује.

Ако се друштво не оснује, сваки потписник на своју уплаћену своту добија саразмерни део купљеног земљишта, или му се на жељу његову враћа у плаћени новац са 8%.

Рок пријави и уплати јесте 10. септ. о. г. по ст. к.

Пријаве и уплате прима учитељско д. д. „Натошевић“ у Новом Саду или „Српско учитељско удружење“ у Београду.

У првој линији ово је хумана установа за оне учитеље и учитељице, који поболевају и треба им опорављања. Ми не сумњамо да ће се знатан број тих наших другова и другарица уписати, али апелујемо и на ону браћу и сестре који су здрави, а допуштају им материјалне прилике, да и они уђу у ово братско коло. Новац који уложе у то предузеће донеће им добре

користи, а уједно ће помоћи једно учитељско дело

Слогом расту мале ствари, сложено — дакле — и овде у братско коло!

Одбор за предспрему оснивања „Учитељског Дома“ у Врњачкој Бањи.

У Врњцима, 25. јула 1908.

Дим. Путниковић, учитељ у Београду.

Милун Радотић, учитељ у Врњцима.

Мил В. Поповић, учитељ у Лесковцу.

Ант. Обреновић, учитељ у Паланци (Србија).

Стеван Јаносевић, учитељ у Кленку.

Вл. Торђански, учитељ у Мехали.

Ђорђе Поповић, гл. шк. референт Н. Сад.

Б. Михајловић, учитељ у Новом Саду.

Примери за проучавање ђака.

(Практичне упуте за учитеље).

Dr. phil. Паја Радосављевић, fellow Педагошког Факултета — Њујорк.

XI. Имитација у детињству.

Све што дете учи јесу копије, репродукције, асимилације од његових другова; и све од тога, обухватајући и њега, — сви другови, друштво, — делају и мисле, оно, што они чине и мисле, јер су и они прошли кроз исти курс копирања, репродуковања и асимиловања онг што има (Др. Ц. М. Болдвин.)

Сви они чести и силни захтеви од учитеља да им младеж ствара тако, да нису имитатори већ да спонтано мисле (као да човек може бити спонтано рационалан изузев имитације), све оваке погрешке почивају на кривом одвајању моћи изума и спонтаности, одвајање, које се може избећи само помоћу помног психолошког проучавања ових изванредно чудних процеса (Др. Ј. Роје).

Проматрања.

а) Учитељи нека бележе имитативне тенденције у ђака с обзиром на 1.) сигру и 2. владање. У свези са сваким проматрањем, треба забележити име и презиме и доба детета, и кратку белешку о узроцима имитације.

б.) Треба бележити децје срокове, што их употрeбљавају у њиховим играма. Најбоље да ове срокове пишу сами ђаци. Кад би и мени послали по један примерак ја би врло захвалан био на томе.

XII. Сугестибилност у деце.

Свака идеја која је сугерирана у нама побуђује наше мисли и асоцијације, и надражује наш свесни дух за акцију. (Л. Валдштајн).

Мњење публике, све то више и више влада светом, психологију мњења тог врела њезине јачине и слабости, њезине патологије и хигијене, као и узроке њезине стабилности алтернације, треба да проучавају све то више они, који се интересују за добробит човечанства (Др. В. Џемс.)

Проматрања.

а.) Репите ђацима елементарних школа да опишу сваку збирку, за коју су се они интересовали, — као скупљање марака, шљунка, кликера, дугмади, крпица и т. д. При том треба да означе ове моменте: 1.) карактер и величину колекције; 2.) зашто су то скупљали; 3.) шта се хтело тиме постићи или се постигло. Име и презиме и доба детета треба и овде назначити.

б.) У старијих ђака средњих и виших школа треба испитати реминисцентне појаве. И овде треба означити: 1.) карактер колекција; 2.) интересовање које их је побудило на то сабирање; 3.) осећај напрема томе; 4.) колико је дуго трајало интересовање за колекцију; 5.) каква је напослетку била диспозиција; 6. нека се означити педагошка (васпитна) вредност по ђака у његовом духовном развићу.

XIII Духовно дефективна деца.

Наш се рад увек креће по форми, али никад по објекту. То је рад, у коме имају посла сви, и учитељ, и нудиља, и лекар, и филозоф и моралист; но, све то сваки од њих мора учинити у духу афекције. Морална асоцијација, социјабилност, фамилијарна сродност — све се то истурило; њихов (дефективне деце) смисао за афекцију врло је оскудан као и њихова чула, она треба да се развију. Васколику ову једну децу треба да поучавају они, који их љубе. У тој дужности мора се спојити вештина и ђеније; човек мора схватити све мистерије и сва знања; ми морамо говорити са језиком људи и анђела, и ако немамо љубави према њима, не ће бити никакве користи (Др. Е. Сегјуин.)

1. Карактеристика духовне дефективности.

а) Кранијалне, лобањске абнормалности: 1.) кранијум, лобања велика, мала или је несиметрична; 2.) чело узано

плитко или испупчено и јако широко; 3.) носне кости широке, скучене или валовите; 4.) горњи део лица мајушан.

б.) Еволуцијони дефекти: 1.) кирице уха отромбољене и велике; 2.) непце латерално контраховано, па често пута има облик римског броја V; 3.) уста мала а усне дебеле; 4.) кожа груба и шугава, нокти имперфектни. руке плаве и хладне.

в.) Абнормалности нервне акције: 1.) дефективна или екцесивна, претерана мишићна активност, а често се пута опажају рефлексни покрети на лицу; 2.) неправилност у равнотежи тела; 3.) чулна дефективност, — вид, слух, пицање, мирис, кус и т. д., 4.) говорни дефекти а често пута муцање.

г.) Дефекти храњења: слабљење и мршавост, што долази од недовољне или нерацијоналне хране.

XIV. Слух у школске деце.

Више него стотину година водила се у Европи борба између усмене методе к методе знакова, тражећи да одредели, која је најприкладнија за глуву децу. Мало по мало усмена метода доби маха, и на интернационалном конгресу учитеља за нѐме у Милану (1880.) закључено је, да усмена метода треба да игра највећу улогу од свих осталих метода у васпитању неме деце (А. Г. Бел).

Експерименти:

а.) Експеримент са сатом. Означите прво у којој удаљености може ђак да чује куцање вашег џепног сата. Узмите једну мотку, на један крај нек ђак стави своје ухо а на другом држите сат. Реците ђаку да затвори своје очи и пред њим ставите један комад пашира или лезу да не би видео сат; друго ухо запушите му с ватом. Сад држите ваш џепни сат у различите удаљености од ђакове главе. Кад он каже да чује сат, забележите дистанцију (удаљеност), помакните сат мало даље од његове главе, и онда опет натраг на право место и питајте га да ли и сад чује куцање. Чините ове експерименте више пута и испитајте свако ухо засебице, бележећи удаљеност слуха сваког уха.

б.) Експеримент са шаптањем. На сличан начин можете експериментисати са шаптањем речи или бројева, које дете

мора да понови. У сумњивим случајевима могу се употребити оба експеримента.

XV. Вид у школске деце.

Ниједна фаза школске хигијене није добила толику пажњу од ове генерације као прогресивна кратковидност, која се преписује школом животу. И аку су факта прилично исцрпно фиксирани ипак није на одмет ако учитељи и студенти најозбиљније настоје да схвате ове ствари, и да што више сузбијају ове грозне ефекте још за рана, у мале деце (Др. Х. К. Вулф).

Експерименти:

а.) За кратковидост или мијопију. За испитивање овога најбоље ће бити да се у каквој оптичкој радњи купе нарочите карте за то. Та карта треба да се обеси у један крај добро осветљене собе, али не онде, где је јака рефлексја (одбијање) светлости од њезине површине. Свако око треба засебно испитати, држећи какав непровидан објекат пред око, али то не сме бити у контакту (додиру) с другим оком. Те карте показују удаљености којој треба читати различите величине слова.

б.) За далековидост или хиперопију. Неко дете стоји и гледа у крајцару, која се пред њим држи у удаљености од 35—40 см. (од његовог носа). Ако видите да се његове очи крећу унутра у виду мале темпоралне нијавсе или разрокости то по свој прилици да он има удубљене (конкавне) очи, па му зато и требају конвексне (испупчене) наочари.

в.) За астигматизам. У овом експерименту послужите се конвергирајућим линијама (једнаке ширине) у врху карте с којом испитујете. Запитајте разред да ли све линије изгледју подједнако црне. Ако су некоје линије знатно црње него ли друге, онда ти ђаци за сигурно пате од астигматизма. И честа главобоља може да сугерира астигматизам.

У овне речено, учитељева провинција у оделењу штудије детета треба да се састоји у томе, да барем једном или два пут на годину испитује децје очи; и онде где се опажа дефекат, треба одмах извести родитеље и школског лекара, како би се што пре на пут стало тој мани.

(Наставиће се.)

О могућности васпитања.

Ж. Благојевић. — Сомбор.

У то, да је васпитање могуће, т. ј. да се човек до извесног степена да васпитавати, још од најстаријих времена су људи уверени били, и то толико, да се тим питањем уопште ни бавили нису како филозофи старог, тако ни новог века. Па и велики *Коменски* толико је прожет и уверен био о користи васпитања, да нас у „*Великој Дидактици*“ сећајући се свог млађаног доба, чисто плачући опомиње на велику важност васпитања, указујући на песнике старог века, који су толико пута оевали жељено „*златно доба*“, а које ће нам се само правим васпитањем и образовањем приближити. Он је видео у 30. годишњем рату ону истину да: „*inter arma silent musae.*“ Многу патњу и невољу приписивао је рђавом васпитању људи. О срећи је сневао, када је удубљен у мисли видео у мраку будућности оно доба, у коме нема несретног брака, самубиства, рата, јер где васпитањем и учењем не само да се може предупредити свака друштвена катастрофа, него смо у стању да њиме прибавимо себи и највеће земаљско блаженство.

Но ово оптимистичко сватање у XIX. столењу убрзо се пољубало. У том добу нам даде *Шоенхауер* са песимистичким правцем написано дело под насловом: *Die Welt als Wille und Vorstellung*, по коме се човек не може васпитавати због наслеђа. Или, пошто телесне и душевне способности наслеђујемо од наших родитеља, то према њима да је немоћно свако васпитање.

По том се појавише драме *Золе* и *Ибзена*, које су у истом духу написане да се види, како је васпитање предестинирано од искони напред суђено због силног утицаја наслеђа. Но данас смо већ начисто с тим, какву улогу игра наслеђе у животу са гледишта педагошког. Доказана је ствар, да човек не наслеђује само телесни организам од својих родитеља и предака, него и све телесне и душевне способности. Међутим су *Шоенхауер*, *Зола* и *Ибзен* чије ницу наслеђа једнострано сватили и држећи се њихових дела, лако би смо могли ве-

ровати, да се само рђаве способности (нпр. код *Золе*: пијанство; код *Ибзена* у делу „*Авети*“: лудило) наслеђују. Са наслеђивањем, као што знамо, *аренашају се наслеђена и стечена добра и рђава својства оба спољна родитеља и њихових предака*, која живот човечји дон-кле детерминирају. Да би према томе — као што *Шоенхауер* каже — васпитање без икакве користи било, и према томе да би човек од рођења па кроз цео живот на потпуну стабилност приморан био, то смо у стању да многим искуством оборимо.

На развитак телесног и душевног живота човечјег од големог утицаја је још и *какоћа исхране*. У овом погледу доста је кад покажемо на разлику одударујућих органа животиња, које се хране месом, а које биљем; код Немаца на пиво, које је узроком спорине у мишљењу и кретању (*Sitzfleisch*) или код Срба и Мађара на утицај доброг вина, к је надражује и убрзава ток мишљења. — *Kröpelin*, лекар за душевне болести у Хајделбергу вршио је у овом погледу ексактна испитивања, која је изложио у делу „*Higiene der Geist in Arbeit*“ и саопштава постигнуте резултате о утицају надражујућих пића, алкохола, теја, кофеина . . . на разне индивидуе. — Знаменити фактори у развиту организма су још *ваздух*, *поднебље*, *околина*, *јаван живот*, *дух друштва*, које Тен једном речи: „*milieu*“ — *миљо-ом* зове; на даље: *позориште*, *уметности*, *државни по редак*, *народни дух*, *војничка служба* и много друго.

Из свега тога јасно видимо, да колико физички и друштвени фактори утичу на развитак човечји, који ма да и нису потпуно у руди васпитачевој, али сви говоре против *Шоенхауерове* стабилности. *Човек се не може извући испод физичког и социјалног миљоа*; видимо да је индивидуа производ околине.

Против те *Шоенхауерове* теорије стабилности, непомећености ипак највише говори само *развијање*. Ако и не усвојимо потпуно *Дарвинову* теорију о постанку фела, морамо признати начело развијања, јер сами индивидуални живот показује најјасније, да развијање постоји, и баш човек

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И В Л И О Т Е К А

који је кад се роди сразмерно најјадније, најнесавршеније створење, у стању је да се подигне на највиши степен развића. Нагоне и човек наслеђује, али не у толикој мери, као животиње. Новорођено дете остављено само себи набрзо би пропало. Дочим пиле, чим се извије из јајета, већ трчи, скакуће, храни се, али није у стању обратно да се подигне на толики степен савршенства, као човек. Тај обрнути одношај гласи: да, *чим мање наслеђује која животиња од својих родитеља, да је тим за развијање способнија.*"

Да је развијање, а тако и васпитање могуће потврђује и *сугестија*, коју заједно спомињу са *хипнотизмом*. — *Хипнотизирање* спомиње први пут *Јован Бред* амерички лекар, а тумачи га *моноидеизмом*, т. ј. тиме, што свест индивидуе, која располаже са малим бројем идеја, свађа ка једној претстави (сугерира). Тако се догађа да једнаким надражајима *хипнотизер* успављује *медиума*, који је обично нервозна личност са растрјеним живцима. Хипнотизирање је по организам штетно, но кад кад је корисно; *Форел*, цириншки лекар лечи њиме. — Људи сугерирају један другоме, да што један верује да и други верује. Сугерира и *говорник* маси, која често слепо, без критике верује и у најневероватније ствари. Велик утицај *родитеља* на децу такођер се оснива на сугестији: видимо да дете често сасвим изгуби самосталност пред својим родитељима. Често и учитељ живи са сугестијом Кад год је сугестија уметности (нпр у позоришту) тако јака, да држимо привидност за извесност (илузија). Шта више и човек кад год сâмом себи сугерира, упушта се у причинљивање.

Сугестију би могли назвати и утицајем масе, чији утицај с дана на дан виђамо. У цркви молитва, побожност, верски дух, чисто се „лѣпи“ с једног човека на другог. Мисионари сугестију и употребљавају код обраћања дивљака, где су нарочито спољашњи изрази, мимички покрети (склапање руку, клечање) од великог успеха.

Дакле као резултат видимо, да је васпитање до извесног степена могуће. Наслеђе, тако, као што то Шопенхауер узи-

ма, не држимо за такву снагу која детерминира цео живот човечји. Цео живот, судбина човека који се родио са наслеђеним својствима, плете се из две жице: Једна је жица *случајност* (рођење од родитеља) а друга је пак та: што је *свако своје среће ковач*. Природно је, да је на васпитање поред тих чињеница од највећег утицаја друштвена околина, где су се и развиле остале васпитне установе. 16. V. 1908.

Школа и Настава.

Настава у науци веро. Саксонско учитељско удружење поставило је за своју овогодишњу главну скупштину ове тезе: 1. Религија је један потребни наставни предмет, а настава у религији самостална установа у народној школи. 2. Задаћа јој је, да у детету оживи појам о Исусу 3. Наставни план и облик наставе треба да одговарају потребама детиње душе, а учвршћивање тога једино је ствар школе. 4. У рачун се може узети само оно васпитно градиво, у којем ће дете очигледно наћи религиозан и нараван живот. Настава у религији у ствари је повесничка настава. Средиште треба да јој је личност Исусова. Нарочиту пажњу заслужују осим zgodног библијског градива, слике из живота оних прегоаца религијске и наравствене просвете, који су никли у самом крилу народа с обзиром на новије доба. И доживљаји детињи треба да се примену у довољној мери. 5. Систематска догматичка настава у вери, треба да се изостави у народној школи. У горњем ступњу могу се подесно употребити, за основу на којој ће се усредсредити мисли из хришћанске науке, 10 заповести божјих, беседа на гори и молитва господња. Катихизис не може послужити као основ и излазна тачка за религиозно васпитање омладине. Њега треба поштовати као религијско повеснички докуменат. 6. Градиво за религијску наставу треба да се на педагошко-психолошком основу поново заокружи и стварно скрати, а силом учење ублажи. 7. Настава у религији не треба да се узима као самосталан предмет пре треће школске године. Број наставних часова, треба да се на свима наставним ступњевима сведе на мању меру, да се децје интересовање не умори. Досадашња подела градива на библију и катихизис треба да се укине, а тако

и распоред градива, по концентричним круговима. Исто тако треба да се укину и испити и оцене из наставе у веронауци. 8. Сва настава у веронауци треба да је у складу са осведоченим истинама научног напретка и моралним осећајем нашег доба. 9. У свези са реформом религијске наставе у народној школи, треба да се према томе реформише и религијска настава у учитељским семинарима.

Учитељство.

Скупштина Српског Учитељског Конвикта у Н. Саду, одржана је 25. јуна (8. јула) о. г. Пре скупштине одржан је свечан парастос упокојеним члановима и добротворима у св. николајевској цркви. По отварању скупштине председник је учинио помен упокојеном члану и дугогодишњем одборнику Кости Шијачком из Ст. Футога, коме је скупштина одала почаст устајањем и ускликом: Бог да му душу прости! и решила, да се из скупштине саопшти породици покојниковој саучешће. Осим тога поменути су покојници Коста Крчадинац, учитељ из Ђурђева као члан оснивач, и чланови потпомагачи: Душан Стојшић, учитељ из Сенте, Велизар Боборон, велепоседник из Панчева, Петар Кулић, поседник из Митровице, Михајило Рајин парох из Опава, Гедеон Вурдеља, парох из Бешенова и Сима Деврња из Путинаца. Скупштина је устајањем и изразом: Бог да им душу прости! дала почаст и наредила, да се имена свих тих покојника уведу у друштвену читуљу и да се помињу сваке године на друштвеном парастосу. — Како је извештај председников о раду управног одбора за прошлу годину штампан и свима члановима с позивом на скупштину достављен, то је на основу тог решено, да се новом добротвору Ђени Вучићу, бившем учитељу мартоношком, ода слава, име у читуљу запише, а сталним прилагачима, као што су Душан Јосимовић из Мохола и Софроније Јаконић из Дериња, који од много година шаљу друштву приносе из тасова за мирносање, као и Српској Штедионици у Руми, која годишње прилаже редовно по 50 К годишње, као и српској православној црквеној општини у Чуругу, што сваке године у корист нашег завода проноси божићни и ускршњи тас и прикупљене прилоге нама шаље, ода писмена

захвала из саме скупштине. — Овом приликом је решено, да се у будуће штампају и члановима пре скупштине разашљу и извештаји надзорника и надзорнице, те да чланови имају прегледа на целокупно стање завода. Међу тим су прочитани рачунски извештаји прегледачког одбора, који је констатовао, да су рачуни тачно вођени, да су у потпуном реду и предлаже, да се изда разрешница како благајнику, Ђоки Милићу, тако и управном одбору за рачуне из прошле 1907-8. године, што је скупштина и примила. За тим се читали извештаји оба надзорника Танасије Костић и проф. Душана Радића, као и надзорнице, Меланије Татићеве. Скупштина је нажљиво слушала, задовољила се и узела на знање све те извештаје. После тога се прочитао и усвојио предлог прорачуна за идућу 1908-9. годину и у свези с тим решено је, да се досадања ужина, која се давала деци у комаду хлеба између 4 и 5 сати после подне, укине, с разлога, што ће с идућом школском годином бити у гимназији полудневна непрекидна настава, која ће трајати до 1 сата после подне, те ће питомци тек у 2 сата после подне устати од ручка; што је наступила још већа скупоћа у животним намирницама, а скупштина није рада да с тога подиже пристојбу ни за идућу школску годину, најпосле и за то, што се испоставило, да су питомци с томужином чинили злоупотребе на штету завода. Како је потпредседник Гавра Путник, сад умировљени учитељ румски, оболео, те не може редовно да долази у седнице, решила је скупштина, да га за његове заслуге одликује избором за почаснога члана и почасног председника. — Како је све једнако слаб одзив српских народних учитеља према овој установи, решила је скупштина, да се сви досадањи чланови оснивачи прогласе за поверенике завода и да се умоле, да сваки за идућу годину бар још по једног члана оснивача, ако то не, а оно по једног потпомагача упише и да тим припомогне да се број чланова повећа и завод појача. — У свези с тим донесено је решење, да завод наш сваке пете године по једанпут изађе депутативно на гроб својим добротворима, који се налазе ван Новог Сада, да им учини помен и да у знак свог сећања и своје топле захвале прелије гробове својих великих добротвора. Скупштина је решила, да се то отпочне већ овом годеом.

После горњих извештаја и ових закључака, што су потекли од појединих чланова, прешло се на избор питомаца и питомица. Скупштина је примила све пријављене питомце и питомице с тим да они чланови, који нису уплатили своју чланарину или који дугују што заводу не могу рачунати на место, ако до 1. септембра о. г. по нов. кал. не буду уплатили сву своју чланарину и не измире сав свој дуг. Од молитеља, који су молили да им се спусти досадања питомачка уплата, уважена је само молба учитеља сента-машког В. Р., да му се код једног детета спусти пристојба од 26 на 20 К, а тако и код удове учитељице М. В. из Лаћарка, да јој се девојчица прими бесплатно, а мушко дете по 20 К месечно пристојбе. На молбу наше добротворке г-ђе Ракиле Кнежевићке из Шурјана, примљена је у завод бесплатно и њена унука Марта Кнежевић из Шурјана, а лањски њен питомац М. Ђ. морао је изостати из реда бесплатних питомаца, јер је преча родбина. С овим од сад пријављеним питомцима и питомицама скоро су попуњена сва места у једном и другом одељењу, но да се не би стало на пут, да се приме и други, овлашћено је председништво завода, да прима питомце и даље, јер за питомце има само још 3 места празна, па да у том случају, ако се пријави од половине августа већи број, да се овласти председништво, да спреми места на рачун завода у празним одељењима.

Код избора часника ишло је све акламацијом, те је тако поново поверено председништво Арк. Варађанину, а како је досадањи потпредседник Гавра Путник изабран за почасног доживотног председника, биран је на његово место Александар Коњевић, учитељ из Бач-Брестовца. За тајника и благајника изабран је поново Ђока Милић, за одборнике из Н. Сада: Гавра Грбић, Мита Ђорђевић, Ђока Милић, Ђока Михајловић и Ђорђе Поповић, главни школски референт; са стране пак: Јован Драговић из Каменице, Никола Јовановић из Индије, Радован Малушевић из Карловаца, Вељко П. Петровић из Земуна, Радован Узелац из Петроварадина, а на два упражњена места бирани су: Душан Поповић из Руме и Жарко Алексић из Футога. За прегледаче рачунске бирани су поново г. г. Петар Дамјановић гл. књиговођа Српске Штедионице, Александар Јорговић умировљени школски референт и Стева Милованов професор. Да потпишу и овере скупштински

записник одређени су: Мита Пејић из Госпођинаца, Милан Ђуричић из Чуруга и Милан Калужерски из Врбаса, чиме се скупштина завршила.

После скупштине био је у заводској трапезарији заједнички ручак, који је прошао у лепом друштвеном разговору, лепим здравицама и дивним пропратним песмама. Оваки састанци оставе увек међу друговима пријатне успомене, за то се тако радо и посећују.

Хрватска и Славонија. Скупштина српског учитељског удружења одржана је 17. (30.) јула о. г. у Загребу. На скупштини је усвојен нацрт правила за то учит. удружење, затим је изабран управни и надзорни одбор. Председник је управном одбору М. Ђурић из Брода, потпредс. М. Шарчевић из В. Зденаца, тајник М. Млађан из Кнежевић Косе, благајн. Ружица Георгијевић из Загреба. Надзорном одбору је председник Душан Поповић из Руме, потпредс. С. Татомировић из Манића, а тајник Јелена Паинковић из Загреба.

„Учитељски Дом“ у Врњачкој Бањи у Србији. Врњачка Бања у Србији задобила је леп глас са своје лековитости. Купатила и вода за пиће, помогли су већ многим болеснику. С тога се из године у годину и стиче све већи број гостију у тој бањи. За учитеље има она посебну вредност, што лечи баш она боловања, којима су учитељи највише изложени због свог напорног рада и многог говора у школској прашини и нездравом ваздуху, многог појања у студеном ваздуху у цркви и при спроводима. По томе није необично, што ће се међу учитељством наћи знатан број катаралних боловања у у грлу и бронхијама, болести стомака и слично. Те невоље воде нас све на једно место, а како се уз добар горски ваздух, леп природни положај, тражи још и то, да се и материјална страна сувише неоптерети, разумљиво је што учитељи и учитељице пронађоше, да су им у Врњацима на окупу те пробитачности, те их тамо има сваког великог школског одмора све више. Но да би учитељи себи и свом млађем нараштају и за будућност осигурали такве погодније прилике за лечење, требало се постарати да се учврсте такве погодности, што при знатном развијању те бање, једино може бити осигурано, ако учитељи оснују у тој бањи своју кућу, у којој ће имати добре и јефтине станове, уз то добру храну, а по умереној цени. Све то довело је учитеље на мисао, да у Врњачкој Бањи оснују свој „Учитељски Дом.“ Да је ово добра ствар

WWW.UNIBS.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

сведочи нам то, што по свима бољим и знатнијим купкама постоје такве установе за чиновнике официре и др. сталезе, а у светском купатилу Карлсбаду, имају већ давно свој дом немачки учитељи, из свију покрајина где Немци живе. Месеца јула о. г. било је у Врњачкој Бањи на окупу око 80 учитеља и учитељица из свију крајева где Срби живе. Заузимањем неколицине другова из Србије, скупише се сви учитељи и учитељице 14. (27.) јула о. г. у врњачкој порти. У име сазивача поздравио је присутне Милан Поповић из Лесковца и као смер састанку истакао: Да се боље упознамо. Затим је говорио о међусобној пажњи, слози, љубави и заједничком раду, скренуо пажњу присутних на новоустановљену организацију српских учитеља у Хрватској и Славонији која ће 17. (30.) јула о. г. одржати своју прву скупштину и предложио да у овако лепом броју сакупљени, поздравимо ту скупштину. Скупштина је поздрављена овим брзојавом: „Осамдесет српских учитеља и учитељица у Врњачкој Бањи, сакупљени из свију крајева где Срби живе поздрављају вам прву скупштину и желе сложан и успешан рад.“ Ђ. Михајловић из Новог Сада истичући значај што чвршће везе међу браћом учитељима, помињући рад на првом српском учитељском конгресу у Београду, подсећа присутне на словенски учитељски конгрес у Прагу и предлаже да се са овог скупа поздрави у своје време тај конгрес. Присутни прихватају тај предлог. Пошто се другови учитељски упознали и сетили своје српске и словенске браће у даљини, Ђ. Михајловић износи у кратким потезима потребу да се у Врњачкој Бањи оснује „Учитељски дом.“ Познато му је да је учитељство у Србији пређашњих година хтело то да учини, али како до сад то није учињено, држи, да би се о томе могли учитељи сад на овом скупу договорити. Ово је прихваћено од свију присутних и у корист подизања „Учитељског дома“ говорили су и изнели своје мисли о начину како да се то учини: Ђ. Поповић гл. шк. референт из Нов. Сада, Димитрије Путниковић из Београда, Ст. Јаношевић из Кленка, Мил. Поповић из Лесковца. Напослетку је усвојен предлог Д. Путниковића: да Ђ. Михајловић као предлагач са Милуном Радотићем из Врњаче и Ђ. Поповићем из Нов. Сада, испитају питање тај предмет и изнесу нацрт, како да се тај предлог оствари. 16. (29) јула, сакупили су се учитељи и учите-

љице поново у врњачку школу и у име тројице изасланика реферисао је, а уједно и председавао скупу, гл. шк. референт Ђ. Поповић. Пошто се том приликом мишљења измењала, на којем основу да се установи друштво за подизање „Учитељског дома,“ изабран је одбор у који су ушли: Дим. Путниковић, Мил. В. Поповић, М. Радотић и Ант. Обреновић из Србије и Ђ. Поповић, Ђ. Михајловић, Ст. Јаношевић и Вл. Торђански ван Србије, да спреме потребно за оснивање друштва. На састанцима својим дошао је одбор до уверења, да се неће моћи одмах изнети правила и основати друштво. Но да би се постигло оно што је главно за оснивање друштва, одбор је донео предлог да се прво спреми земљиште за „Учит. Дом.“ С тога је на скупу који је одржан 25. јула (7. авг.) о. г. сачињен овај записник:

Записник

Збора Срба учитеља и учитељица, одржаног дне 25. јула 1908. у Врњцима под председништвом Ђорђа Поповића гл. шк. рефента из Н. Сада, у присуству 50 Срба учитеља и учитељица, жотписаних на овлашћењу од данашњег дана.

1.

Председник извештава, да је одбор од осам чланова изаслат са скупа, одржаног 16. јула о. г. проучио нека најважнија питања, која су у вези са оснивањем „Учит. Дома“ овде у Врњцима, да је дошао до уверења, да се оснивање друштва за „Учитељски Дом“ не може без потребног проучавања законских прописа сад на брзу руку извести, те да одбор предлаже, да се друштво до године оснује.

Пошто је пак куп потребне некретнине врло журна ствар, да одбор предлаже прикупљање новца и овлашћење 2—3 учитеља за извршење куна:

По прочитању предложеног нацрта „Обавезе“ и „Овлашћења“ и по подробном претресу свих питања, која су с тиме у вези:

Решено је:

Усвојити „Обавезу“ и „Овлашћење“ у облику у коме су, овом записнику прикључене; за извршење куна изаслати Милуна Радотића из Врњаче, Мил. Поповића из Лесковца, и Ђорђа Поповића из Новог Сада; изабрати уз њих у одбор за припрему правила и за остале потребне предрадне: Дим. Путниковића из Београда, Ант. Обреновића из Паланке, затим Стеву Јаношевића,

из Кленка, Влад. Торђанског из Михале и Ђ. Михајловића из Н. С. тим да Новосађани саставе нацрт правила и припошљу га осталим члановима на проучење и на мњење, и да о овом покрету сходно обавесте све српско учитељство.

У Врњцима, 25. јула 1908

Ђ. Поповић, као председник.
Илија М. Јовановић
Христ. М. Милић
Велимир Р. Кузмановић
Милан П. Марковић

У смислу тога записника сачињена је ова

Обавеза.

Потписани обвезујемо се да ћемо непокретнину звану „Општинска утрина или другу коју згодну непокретнину у Врњцима купити за „Учитељски дом,“ да ћемо је привремено дати преписати на своје име, ал да ћемо је сматрати за својину оних учитеља и учитељица, који потпишу „Овлашћење“ и припошљу „Учитељском Удружењу“ у Београду, односно „Натошевићу“ учитељском деоничарском друштву у Новом Саду са свотом од најмање 50 педесет динара и то најкасније до 10. септ. о. г. по ст. к.

Кад се друштво за „Учитељски Дом“ оснује — у које име ћемо ми осниваче током јула месеца 1909. год. у Врњце сазвати — купљено имање пренећемо на име тога друштва, под условом, да оснивачи при оснивању друштва имају права, као да су пети део акција уплатили; да друштво даде оснивачима 8% интереса а да онима, који то буду желели, врати уложене своте.

Ако се пак друштво у року од године дана не оснује, да ће на купљено имање сва права оснивачи имати сразмерно уплаћеној своти.

У Врњцима, дне 25. јула 1908.

Изасланици збора Срба учитеља и учитељица :

Сведоци :	Ђорђе Поповић
Ђ. Михајловић	Милун Радотић
Ст. Јаношевић	Милан В. Поповић.
Вл. Торђански	
Пет. Ђаковић	

Исто тако у смислу записника сачињено је ово

Овлашћење.

Потписани, који се обвезујемо да ћемо своју означену ниже поред нашег имена, послати

до 10. септ. о. г. „Учитељском Удружењу“ у Београду односно „Натошевићу“ учитељском деоничарском друштву у Новом Саду, овлашћујемо та друштва, да потребну своту од прикупљеног новца издаду г. Милуну Радотићу (Врњци,) Милану Поповићу (Лесковац) и Ђорђу Поповићу (Н. Сад) и да им издаду овлашћење, да у смислу своје обавезе купе непокретност у Врњцима за „Учитељски Дом“ и да је препишу привремено на своје име

Уједно овлашћујемо именовану господу, да из наших новаца покрију све потребне трошкове око куповине овог имања и око припремних полова за градњу „Учитељског Дома.“

У Врњцима дне 25. јула 1908.

Истог дана после подне потписало је 43 учитеља и учитељице из Србије и других српских крајева ту обвезу и уписали су у свему 3500 динара.

Касније се уписало још неколико учитеља, те уписана свота износи 4000 динара.

„Српско Учитељско Удружење“ у Београду и учитељско друштво „Натошевић“ у Новом Саду. умољени су, да приме своте тих уписаника, а тако и оних који се накнадно упишу.

На предлог Ст. Јаношевића из Кленка, а за спомен тог значајног почетка, сликали су се сви учитељи к ји су при упису били присутнина скупу, у свему њих 50 учитеља и учитељица

*

Учитељи су и овом приликом док зали, да је у њих јака воља. Досадашње установе, које су учитељи подигли из својих скромних средстава и помоћу својих искрених пријатеља у народу, гарантују нам, да ће се и ова установа остварити у к рист оних учитеља, који своје здравље порушише на послу општег народног просветног напретка, а установом том поносиће се како све српско учитељство, тако и народ који има тако идеалне и истрајне учитеље.

Конгрес словенског учитељства у Прагу.
Сјајан конгрес словенских учитеља, одржан у Прагу од 9.—14. авг. о. г. довршен је. На 6000 учитеља из свију словенских крајева, скупило се на тај знаменити скуп. У просветном развиту Словенства, он ће бити светла луча и живи извор, што нов живот даје, а темељац камен даљем раду у разрађивању словенске педагогике, у правцу народних особина, а протк. н идеј-ма Коменсковим о народном образовању.

Главна тема „О народном образовању,“ у свима правцима била је тако обрађена, као нигде до сад. Касније ћемо изнети по неке одељке о томе. За сад ћемо прибележити ток свечаних момената о конгресу.

Словенске госте који су приспели у суботу 8. авг. у очи конгреса, дочекали су на железничкој станици заступници града Прага, као протектора конгреса, заступници сабора, изложбеног комитета, Словенског клуба, Сокола, учитељства, ђаштва, јужнословенске колоније, организације чешких жена и т. д. После топлог дочека, поздравио је јужнословенске учитеље у име престонице Прага, др. В. Черни и варошки саветник Шретер у име варошког магистрата, а у име приређивачког одбора конгресовог Богдан Скала. На поздраву се захвалили посланик Марушан и учит. Клобучар и Јеленц. Исто тако дочекани су и учитељи пољски, русински и српски.

У недељу састали се гости на пријатељско вече на острву Жофину. Присутно је било толико много гостију, да је у пространу дворницу стало једва трећина. Поздравну реч изрекао је Б. Скала, а „Учит. певачки збор“ из Пльзена под управом Ф. Крофта, отпевао је неколико одабраних песама и химне свију словенских народа. Солисте, учитељи Ј. Фијала и Б. Кранда отпевали су сваки неколико песама.

У понедељак 10. авг. заказана је била у великој жофинској дворници, свечана седница под председништвом Б. Скале. Од народних посланика били су присутни др Челаковски, др Форт, Вотрубa, Клофач, Хајн, Лиси, Дртина, Хоц, осим тога др. Шамал за Школ. Матицу, Шретер за градско веће, Моравец и Емлер за „Просветни Савез“ гђца Шедлбауерова за „Женски Клуб,“ Лудвичек за „Коменског,“ др. Бартошек и Милик за „Слободну Мисао.“ Пошто је пльзенски учитељски певачки збор отпевао Бендлов корал „Свој своме“, поздравио је конгрес у име престонице Прага, заменик градског начелника др. Штих.

Учитељ Скала захвалио је на поздраву и значивни поједине корпорације и чувеније личности, истакао је, да су на конгресу заступљени словенски народи у Австрији. Затим је учитељ сви Черни председник учит. удружења, поздравио скупуљено учитељство, словенске госте и све пријатеље учитељства. Поменуо јубилеум владине Њ. Величанства и предложио да се брзојавом поздрави, што је прихваћено бурним одзивом. Затим су изабрани почасни

председници и то: За Српско учит. удружење Урош Благојевић, за српско учит. удр. у Хрв. и Славонији Ст. Радић, за Словенце Лука Јеленц, за учитеље у Галицији и Буковини Ј. Вертипород, за хрватско учитељство Д. Трестењак, за пољско учит. у Галицији Ст. Новак, за моравско Конечни, за учитељице у Моравској гђца Стејскалова, за учитељице у Чешкој гђца Томова, за учитеље у Шлеској Ш. Немец.

Затим су заступници појединих удружења поздравили конгрес. У име Срба учинили су то: У. Благојевић, Ст. Радић и проф. Крчмар. После тога је председник Ј. Черни држао предавање О народном образовању. Тиме је била завршена прва седница. За овом је одржан свечани банкет у Жофинској дворници, на којем су изречене здравице на свима словенским језицима. У име Срба здравио је Јов. Јовановић уредн. „Просвете“ у Крагујевцу.

У понедељак у јутро радило се у три секције. У првој секцији под председништвом Ј. Хавлика председ. морав. удр. реферисали су О бијолошким мотивима народног образовања, Ј. Улехла и Ј. Земан; О психолошким мотивима Ј. Мерта; О социјолошким мотивима, Ј. Хорак и Ј. Кожишек; О узајмности, сродности, раду и борби народној Е. Хавелка. У другој секцији под председн. Ф. Моравца, код теме „О заједничком духу у настави,“ суделовали су у расправи Пољак Бијеронски и Русин Херасимовић; О утицају народа на школу, расправљао је Ј. Смртка; О слободној школи, расправљао је К. Тучек; О уређењу наст. основе, говорио је шк. надзорник Ј. Пешек, овде је истицао Ј. Нахтикал, захтев: да се до 5. основног разреда не учи немачки језик; О наставном језику, говорио је Ј. Милер; О настави у појединим предметима, говорили су Ј. Хорак (О повесници), Обст (о природоп., и математици); Ј. Сова (О цртању); Поспишил (о певању и свирци); Шваха и Браун (о телесном вежбању).

У трећој секцији под председн. Ш. Немца, расправљала је А. Гебауерова О васпитању у породици за друштво и даље нар. самообразовање. Код овог питања развила се жива дебата, нарочито о сексуалном поучавању и настави у веронауци. О научно и у-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

метничком утицају у образовању, реферисао је К. Талпа.

Друга пленарна седница конгреса одржана је у жофинској дворници 11. авг. у присуству око 1000 учитеља. Отворио ју је председ. Черни, и у поздраву своме поменуо 80 годишњицу Л. Толстоја, који је највише учинио за развитак слободне педагогике међу словенским народима. Присутни се одазваше бурним: Живео! и послаше му брзојавно поздрав. После извештаја о раду по појединим секцијама, усвојен је предлог Х. Алферија, да се резолуције конгреске преведу на све словенске и културне језике и да се решења конгреса пошљу свима педагошким институцијама домаћим и страним.

Пошто није било довољно времена изостали су реферати А. Скале: О задаћи Савеза међу учитељством и М. Хајниа: О задаћи Савеза у народу. Оба реферата штампаће се у „Чешком Учитељу“ и „Вестнику.“ Ми држимо да су ово тако два важна питања, да их ни по коју цену није требало баш овом приликом обићи.

12. авг. по подне, одржана је главна скупштина за Савез словен. учитељства у Австрији, на којој је председн. А Шустр, у уводној речи означио, да учитељство мисли постићи Савезом слободну школу, којом ће се проникнути знање словенске повеснице и словенских земаља, унапредити словенска наука неговањем књижевности и узајамним словенским упознавањем и изменом књижевних публикација. Држи, да ће се издавати часописи, којима ће се учитељи учити словенским језицима. Савез ће имати значаја и на политичком пољу, да буде заштитник гоњених школа. Ради ће на томе, да се оснивају школе и тамо где су Словени у мањини. Пред њим ће морати уступити и клерикализам, који се још последњим силама бори за оно место, које му не припада. Савез ће имати утицаја и на правни положај учитеља, јер ће за svakим учитељем стојати 25.000 словенских учитеља. Држи, да ће Савез ослободити учитеље из моралног ропства и од потискивања јавно-правнога, а извојеваће учитељству права, која припадају сваком слободном члану друштва. Исто тако ће Савез радити у ширим слојевима народа у погледу материјалном, јер што народ даје учитељу, даје сам себи.

Том приликом пала је многа слободна и умна реч, о положају учитељском у појединим

покрајинама Австријским, а говорили су делегати учитељски разних покрајина. После тога је обављен избор управног одбора савезовог. Имена чланова доносимо ниже у овом ступцу. Затим је скупштина затворена.

Тако је обављен овај величанствен скуп словенског учитељства. Рад његов остаће у светлој успомени словенског школства, а значај правца којим мисли поћи, препородиће словенску школу и подићи је на ону висину, која јој по важности њеној припада, а на коју су просвећени народи давно своју школу подigli.

Као чланови велике словенске заједнице, можемо се радовати таком смишљеном и одличном раду словенског учитељског конгреса, који је радом својим упоредо стао, с радовима таке врсте у нај-апреднијих народа. Зачетницима његовим, чешким учитељима, припада свако признање и слава!

Ѓ

На учитељском конгресу у Прагу основан је у среду 12. авг. о. г. Савез словенског учитељства у Австрији. За председника је изабран Јосиф Черни, председник чешког учит. удружења у Прагу, за тајника Матија Хајни учитељ у Јанковици у Моравској, за подпредседнике су изабрани Станислав Новак из Кракова и Михајло Созањски из Јасенице Силне, за благајника Адолф Шустер у Бојанови. У одбор су изабрани: Енгелберт Гангл, уредн. „Учит. Товариша“ у Идрији, Драгутин Прибил, школ. надзорник на острву Крку, Векослав Маринковић, проф. у Спљету, Б. Херасимовић из Буковине, В. Бијеронски из Галиције, М. Гебауерова, учитељица у Кромержу. Идући конгрес одржаће се 1910. г. у Кракову.

Швајцарско учитељско удружење. Учитељство у Швајцарској има своје удружење, којем је члан сваки швајцарски учитељ и претплатник листа „Schwyz. Lehrerzeitung“ и који плати годишње 1 франак чланарине. Чланови једног кантона снадају у једну кантоналну секцију. Секција има 16. Кантони у којима је мање од 10 чланова припојени су најближим. Управни одбор има 9 чланова изабраних на 4 године, на толики рок бирају и секције своје изасланике за главну скупштину. Септембра 1907. имало је удружење 6764 члана, секције су изаслале на главну скупштину 83 изасланика, највише цириншка секција (18), 10 секција по једног изасланика. Чланови удружења су учитељи и учитељице основних виших и нижих школа, професори средњих и великих школа.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У уређењу друштвеном важне су још две установе: Учитељско сиротиште и учитељско склониште за болесне. Сиротиште је основано 1894. год. Крајем јуна 1907. имало је 141.459-19 фр. иметка. У год 1906. помагало је 24 учитељска сирочета свотом од 4370 фр. Учитељско склониште издаје члановима помоћи за путовање, стара се о лечењу болесних другова и о њихову склоништу, крајем јуна 1907. имало је 15.108-35 фр. иметка. Основано је 1898. а започео рад кад постигне главницу од 20.000 фр. Председник удружењу је царишки учитељ Fr. Fritsch. Седиште удружењу је у Цириху. — Учитељице имају Удружење швајцарских учитељица.

Из школске самоуправе.

Новост у учитељском стечају Учитељство је већ давно подигло свој глас против неправилно расписиваних стечајева, у којима су биле укријумчарене многе дужности за учитеља, које он није дужан вршити. Свакојачко су увиделе и претпостављене власти оправданост учитељских приговора, те наредише да сваки стечај пређе цензуру епарх школ. одбора. Но после свега тога видимо, да се и одобрењем епарх. шк. одбора расписује стечај за учитељско место у Фелдварцу и у њему се ставља учитељици у дужност: „да буде општински перовођа, ако то неће ни један од тамошњих учитеља.“ Права и дужности наше једнаке су како за учитеље, тако и за учитељице Све оне намете, против којих се учитељи боре, не желе скинути са својих леђа па их пренети на учитељице, него желе да их коначно уклоне са учитељског позива у опште, па били ту у питању учитељи или учитељице. С тога тражимо да се једном мером мери и учитељима и учитељицама, па кад је у дотичној општини могао такав стечај понићи, дужност је епарх. школ. одбора да га поништи, јер је неправилан и неправедан. А кад знамо решење епарх школ. одбора у погледу стечајева и њихова садржаја, онда нам чудно изгледа, да је и под такав стечај могла доћи клаузула епарх. школ. одбора: „Одобрава се.“ Кад ће се и такав стечај одобравати, на што онда оно решење против неправилних стечајева. Кад неправилности и с благословом цензуре ступају у живот, тиме још темељније хватају корен, али и дотичној власти стварају касније посла, без којег се могло бити да се боље називо.

— а —

Практичне обраде.

Година и годишња доба.

— Адам Пејић — Сарајево.

Друга лекција.

Дођи амо — Н.! — Прикажи на табли мешовитим бројем сунчану годину! — Још једну! Још две! — Колико си година написао? — Којим је бројевима лакше рачунати. Целим или мешовитим? — Целим бројевима. — Е, онда побриши те четвртине! — Шта сада приказују ти цели бројеви? — Четири године по 365 дана. — Колико смо изоставили сваке године? — Колико то чини за четири године? — $\frac{1}{4}$ дана = 1 дан. — А је ли право да изоставимо тај дан? — Бисмо ли то могли како поправити? — Како ћемо? — Ако додамо у четвртој години по један дан више. — Колико ће онда имати дана четврта година? — 366 д. — Исправи тако на табли! —

Колико је година приказано на табли? — По колико дана? — Три године по 365, а једна по 366 дана. — Како зовемо годину са 365 дана? — Годину са 365 дана зовемо простом годином. — Понови! — А како ону са 366 дана? — Годину са 366 дана зовемо преступном. Реци тако! — Колико простих година иде једна за другом? — А каква је четврта? — Напиши на табли ове године: 1893, 1894, 1885 и 1896! — Које су ту просте, а која је преступна година? — Прве су три просте а задња је преступна. — По чему судиш? — Јер су вазда три године једна за другом просте, а четврта је преступна. — Али да сам диктовао 1896. на првом месту, шта би онда било? — ... Пази! Подели две задње бројке као број са 4! — Шта онајаш? — Не може се поделити без остатка. — Подели други и трећи број! — Шта онајаш сваки пут? — Де сад подели и четврти број! — Може ли се поделити без остатка — А каква је то година? — Преступна. — По чему дакле можемо познати преступну годину? — По томе, што су две задње бројке као број узете дељиве са 4. — Понови! — Како зовемо просту и преступну годину? — Грађанским годинама. Јест, зовемо их грађанска проста и грађанска преступна година за разлику од сунчане године.

Претрес. — За које време обиђе земља око сунца? — Колика је сунчана година? — У че-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

му се разликује грађанска проста од грађанске преступне године? — Зашто узимамо у преступној години по један дан више? — По чему можемо познати преступну годину? —

в) Колико је месеци у години? — Шта је написато овде (показујем) на приказаној равнини земаљске стазе? — Имена месеци. — Реци месеце редом. — Знате ли, колико који месец има дана? — Хајде кажи — Н.! — Колико има фебруар? — 28 или 29. — Напиши месеце редом и назначи, колико који има дана, па сабери дане! — Колико је дана? — 365. — Која је то година? — А колико је дана у преступној? 366. — У ком је месецу тај дан више? —

г.) Чујте! Месеци по 30 и 31 дан, а фебруар по 28 или 29 дана, раздељени су по сунчаној години и тако рачунају сви хришћани, само у томе рачунању има неке разлике. Источно православни хришћани рачунају друкчије, а сви остали друкчије. Колика је данас разлика између датума? — 13 дана. — Зашто је толика разлика? . . . Пазите! Пре су рачунали годину са $365 \frac{1}{4}$ дана. Јели то било право? — Колико се рачунало више сваке године? — 0.0089. — Тако је календар уредио Јулије Цезар, римски владар и зато се зове јулијанским календаром. Колико се сваке године више рачунало по томе календару? — 0.008 д. — Колико се више урачунало за 1000 година? — $0.008 \times 1000 = 8$ дана. — А за 1200 г.? — Тако је, децо, и сада видите, како та мала погрешка непрестано расте, а тако рачунају сви народи источно православне вере. Када су људи после увидели, да су са рачуном времена много назад, пошто су сваке године 8 хиљадитих од дана више рачунали, то онда папа Григорије VIII. нареди 1582., да се донде израчуната погрешка од 10 дана поправи, па је наредио, да се иза 4. октобра 1582. не пише 5., већ одмах 15. октобар. Тако поправљен рачун времена — календар, по коме рачунају сви остали хришћани зове се григоријански или нови за разлику од јулијанскога или старога, по коме рачунају источно православни и зато у своме календару данас заостају за 13 дана.

Претрес. — Како је Јулије Цезар уредио календар? — Који народи још и данас тако рачунају? — Ко је поправио тај календар? — Када и како? — Колико су 1582 г. заостали у датуму источно православни од осталих хришћана? — Колика је данас та разлика? —

д.) Шта меримо годинама и месецима? — Која је мања јединица за време од месеца? — Шта зовемо даном? — Време за које се земља окрене око осовине, зовемо даном. — Понови! — Како можемо још рећи? Време од највишег сунчаног испона до шљедећег највишег сунчаног испона т. ј. од подне до подне и бројимо од 1—24. Како дакле делимо дан? — На 24 сати. — А како се још дели дан? — На прави дан од изласка до заласка сунчаног и на ноћ, од сунчаног заласка до сунчаног изласка. Понови! — Има ли народа, који тако рачунају? — Јест, децо, има народа, који још и данас рачунају дан од сунчаног заласка до шљедећег заласка и броје од 1—24. Тако рачунају још и данас Муслимани и Јевреји.

Претрес. — Шта зовемо годином, шта месецом, а шта даном? — Како делимо годину, како месец, а како дан? — Како ми рачунамо дан? — А како рачунају дан Муслимани и Јевреји? —

III. степен. Којим правцем обилази земља око сунца? — Видимо ли ми да земља обилази око сунца? — Да шта ми видимо? — Видимо да сунце путује преко небеског свода од запада према истоку. — Каква је звезда сунце? — Шта закључујемо из тога, што сунце привидно путује од истока на запад? — Испореди земаљску стазу и равнину земаљске стазе! — Која је разлика између јулијанског и грегоријанског календара? — Испореди сунчану и грађанску годину! — Сад грађанску просту и грађанску преступну годину! —

IV. степен. — Време од $365 \frac{1}{4}$ дана, за које земља обиђе око сунца, зове се сунчана година. — Грађанска је година или проста са 365 или преступна са 366 дана. — Година се дели на 12 месеци по 30 и 31 дан, а сам фебруар у простој години има 28, а у преступној 29 дана. — Дан се дели на 24 сата, а дели се и на прави дан и ноћ. — Источно православни хришћани рачунају по јулијанском календару, по коме су заостали за 13 дана од осталих хришћана, који рачунају по грегоријанском календару.

V. степен. — а) Графички приказ. — Чиме ћемо приказати сунце на табли? — Нацртај малу кружвицу и запиши у њој писме *S* (сунце)! — Сад нацртај пут земљин око сунца

— склиптику и означи стрјелицом смер којим земља обилази око сунца. — Прецртајте то у биљезнице! —

б.) Домаћа задаћа. — Данас смо утврдили да земља обилази око сунца смером од запада према истоку. Нацртајте еклиптику на дебелом папиру, сувишак одрежите, па ћете добити приказану равнину земаљске стазе, те ми је донесите!

(Свршетак.)

Преглед књига.

Неколико завода и установа за народно васпитање. Описи и белешке Павла Ј. Мајзнера. Београд, штампано у Државној штампарији Краљевине Србије, 1908. Цена динар и по В. 168. с.

Садржај: 1. Покретни музеј очигледних средстава у Петр граду. 2. Друштво дејчих пријатеља у Бечу. 3. Васпитни завод у Мраморном дворцу у Петрограду. 4. Школа у борби против алкохолизма у Белгији. 5. Мајски савез. 6. Склониште и братство у име Царице небесне у Петрограду. 7. Капља млека у Стокхолму. 8. Друштво св. Вићентија у Бечу. „Циљ је ове књижице, као што се вели у предговору, осветлити појам тога васпитања и очигледно представити, да се народно васпитање тиче масе народа не т. з. привилегованих друштвених класа, којима за васпитање подмлатка стоје на расположењу гимназије и друге школе и сва потребна средства да оно чини особито широко поље, на коме се рад на свакој тачки мора добро организовати, да даље и најбоља народна школа представља само тек једну од врло многих мера у читавој системи народно-васпитних мера; да оно тражи прегрдних новчаних жртава да даље, нигде ни у једној земљи нити очекују нити смеју очекивати све само од државе, општине и цркве, него да је неизбежно потребна приватна иницијатива, колективан рад и лично пожртвовање и, најзад, да садашње стање народног васпитања у културном свету уопште засеца у т. з. јавну помоћ, која у нас још никако није организована. Поједини заводи и установе намерно су потанко описане, сем тамо, где је недостајало грађе за ово, како би се што јасније изнео њихов циљ, историја постанка, финансиска страна, начин одржавања, унутрашњи живот, једном речи све оно, што је потребно за одговор народном пријатељу и друштве-

ном раднику кад постави питање, шта и како му ваља поради на узвишеној ствари народног васпитања.“

Писац је сав приход од продаје ове књиге по одбитку издавачких трошкова одредио Друштву за школску хигијену и народно просвећивање у Београду, код кога се књига једино може и добити по означеној цени.

БЕЛЕШКЕ.

Одгођен почетак школе. Због шарлаха који у једном делу Новог Сада још постоји, наредио је варошки магистрат, да се упис деце у школу одгађа на неизвесно време.

Промене у учитељству. За школског управитеља у Нов. Саду изабран је Ђорђе Петровић учитељ, на једну годину. — За учитеља на новосадској салашкој школи на Малом Јарку изабран је Лаза Љубојевић, учитељ у Станишићу. — За учитеља у Турији изабран је Бранко Стефановић, привр. учитељ из Д. С. Ивана. — За учитеља у Товаришеву изабран је Жарко Стефановић. сврш. припр.

Читуља Радослав Хорват, умир. учитељ новосадски, умро је у 69. год. живота, у Куману, код своје кћери Цвете, тамошње учитељице и сина Душана, тамошњег апотекара. Пок. Хорват био је 42 год учитељ. Многи његови ђаци сећаће га се као свог доброг и вредног учитеља. У школи је био тачан и уредан, чврсте воље и невичан повијању према ветру. Лака му земља и трајан спомен!

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у јулу т. г. чланарине: Од Живе Радака из Баране 20 К — Од Маре Вујадиновићке из Лаћарка 90 К — Од Ђорђа Јовановића, учитеља у Нови Карловци 2 К — Од Каменка Чешљара, учитеља у Госпођинци 12 К — Од Ђорђа Петровића из Нађлака 25 К — Од Милана Калуђерског учитеља у Ст. Врбасу 24 К — Од Владислава Вуковића, пароха у Каћу 100 К — Од дра. Стевана Пожарева из Сурчина 13 К — Од Василија Вуковића, пароха у Каћу 100 К — Од Михаила Петровића, учитеља из Широке-Рајеке 152 К — Од Богољуба Максимовића, равн. учитеља у Сурчину 57 К 50 пот. — Од Милана Шалоша, из Шида 100 К

За епарх. школ. референта у Темишвару, поднели су сабору своје молбе Љ. Лотић, привр. школ. референт у Темишвару, Богдан Ђурђевић, учитељ у Земуну, П. Терзић, проф. учит. школе у Сомбору, Стеван Нађвински учитељ у Вел. С. Миклушу, Милан Ђосић, учитељ у Т. Бечеју, Христ. Свирчевић, проф. учитељске школе у Сомбору. Добро би било, да се тачније одреди потребна квалификација за референтска звања.

Умировљен. Иван Мартиновић учитељ на државној школи у Панчеву, уредник доброг децјег листа „Споменка“, а иначе добро спреман и вредан учитељ, умировљен је наредбом државне школске власти. Служио је 26 година као учитељ.

Фридрих Ман. Јуна месеца о. г. умро је у Лангенсалци у Тирингији, књијар Фридрих Ман, поседник далеко чувене књијаре за педагошка дела Херман Бајер & синови (Бајер & Ман). Он се родио 1834. у Лангенсалци и био је у почетку учитељ у свом родном месту. Кад му је умро таст Х. Бајер 1879. напусти учитељско звање и преузме вођење књијарске радње, која је под његовом управом дошла до велика угледа, а особито тиме, што је помагала хербартианизам, који се у то доба јако развијао. Још 1869. основао је „Библиотеку педагошких класика“, у којој је изашло и његово угледно издање Песталоцијевих одабраних дела. Год. 1874. почео је издавати „Deutsche Blätter für erziehenden Unterricht“, а касније „Pädag. Magazin“ од којег је до сад изашло преко 280 свезака и који је заиста права ризница за учитеље, пуна одабраних радова најбољих педагошких снага у Немачкој. У његовом издању излази и Рајнова Енциклопедија. Такм учитељу вредно је да и ми Срби рекнемо: Вечан му спомен!

Пољско „Педагошко Удружење“ у Лавову славило је своју 40 годишњицу 27 и 28. јула о. г. На прослави се разправљало о народној школи с обзиром на реформу средњих школа, о суделовању државе при издржавању народних школа и о тражбинама учитељским.

Тражбине учитеља у Галицији. „Савез народног учитељства“ у Кракову, поднео је недавно новом председнику земаљског школског савета др. Дембовском ове своје тражбине: 1. Да се укину досадашњи плаћевни разрези за учитеље и установе и за учитеље плате по скали три најнижа чиновничка разреда. 2. Године службовања да се смање на 35 г. 3. Да се збрину

све учитељске удовице и сирочад према закону од 1907. год. 4. Да се изда службена прагматика за учитеље. 5. Да се што брже уреде школске прилике. 6. Да се побољшају плате привремених учитеља. 7. Да учитељске заступнике у земаљски школски савет учитељи сами бирају. 8. Да се подигну јевтини станови за учитеље у већим местима.

Панчевачка Раденичка Школа. Добротворне Задруге Панчевкиња довршила је своју 1907.-8. школ. годину испитом и лепом изложбом у ручним радовима 16. (29.) јуна о. г. Школа та лепо и постепено напредује. Имала је прошле године 64 ученице, међу којима је било 20 приватних. Ученице су поред рада имале и поуке у науци вере, српском језику рачуну и писменим радњама и показале су леп успех у свему.

Матура. Месеца августа било је 200 година, како је у пруској издана наредба против „злоупотребе штудирања.“ Тада је у Пруској на великим школама била толика навала, да је све било препуно. Год. 1708. уведен је у Пруској испит зрелости и то не да послужи као доказ, да је слушалац добио доста образовања да ступи на свеучилиште, него за то, да се на тај начин смањи број великошколаца.

„Нацрт опће психологије за учитеље,
од др. П. Р. Радосављевића у штампи је.

Одговори уредништва.

г. Мих. Предић, С. С. Мартон. Ви сте изменили претплату за прву половину о. године.

г. Лука Економец, Бос. Свилај. Шаљемо Вам све бројеве „Шк. Глас.“ Послате 2 К урачунали смо у I. четврт о. г.

Нове књиге.

Педагогијска књијница. Уређује Милан Шевић. Св. 1. О могућности педагогијске науке од опште вредности. Написао Вилхелм Дилтај, проф. берлин. универ. превео Милан Шевић. Београд. Издање Књ. Рајковић и Ђуковић. 1908. Цена 50 пара. Св. 2. Образовање и просвећивање I. од Милана Шевића. Б. Изд. Р. и Т. 08. Цена 50 п. — Св. 3. Општа Педагогија од П. Наторпа превео М. Шевић део I. Постављање основе. Б. Изд. Р. и Т. 08. 60 п.

Неколико завода и установа за наредно васпитање, од Павла Ј. Мајзнера. Београд. Држ. шт. 08. К 1.50.

Увод у изучавање руског језика за школе и самоуке, од П. Ј. Мајзнера, Б. Држ. шт. 05. К 1.—

Упутство за читање на основу фонетике, израдио Лаза Терзић, учитељ. Вршац. 08. К. 1.10.

Српска књијевна задруга XVI. кола 1907. св. 106—112.: Песме В. Ј. Илића; Писма из Италије, В. П.

Непадовића; Зона Замгирова, Ст. С Сремца; С планине и испод планине, П. Кочића; Енејида у преводу др Н Вулића; Мртва стража од Болеслава Пруса, превео Л Р. Кнежевић; Баја-Гађе од Алека Константинова, превод Аксентија Бацете Рујанца.

Сва досадашња кола књига могу се добити преко повереника или непосредно од управе Српске књижевне задруге по 6 динара или круна од кола, ако се сва кола узму од једном; иначе I. V. VIII, IX и XV коло по 10, остала по 6 динара или круна.

Веронаука, ручна књига за наставнике I. II. III и IV. разр. осн. школа, од Милана Рабреновића и Славољуба Панића, учит. Беогр. Шт. Давидовић, 07. Ц 5. дин.

Тетка Данина књига, написала Даница Бандић. Иад. Ј. Радака у Вел. Кикинди. Ц 40 пот.

Хумористични календар, П. Кретоношића за год. 1909. ц. 40 п.

Велика Дидактика (Didactica magna) од Јована Амоса Коменског, превео Ј Миодраговић, професор. Иад. Задуж-

бине П. М. Коларца, 125 Беогр. Д мокр. штамп. 07. Ц 2. дин.

С Дунава на Дрину. Путопис у бању Ковиљачу (са сликом). Написао Мита Ђорђевић. Н. С. 08. Ц. 40 пот.

Хумполецка чоја чувена је на домаћој пиајци у Чешкој. Но одавна се већ извози у све земље у Аустро Угарској и на Балкану. Чинимо пажљивим на фирму Карла Коцијана, у Хумполцу и препоручујемо је п. читаоцима. Производи те фирме одликовани су на многим изложбама првом наградом. Завод шиље своје најновије мустре од разних штофова за мушко и женско одело јесење и зимско. Тражите мустре и послаће Вам се одмах плаћеном поштарином.

ШКОЛСКИ ДНЕВНИК — elömeneteli és

mulasztási naplója табак по 10 филира добија се у Учитељској Књижари „НАТОШЕВИЋ“, Нови Сад.

ЧОЈЕ

И

ПОМОДНИХ ШТОФОВА

за мушка одела, зимске и горње капуте и т. д.

СЛОВЕНСКОМ УЧИТЕЉСТВУ

по најјефтинијим ценама даје фирма

JOSEF POLAŠEK a spol.

творница и велико стовариште чоје

у ХУМПОЛЦУ, (Чешка)

Мустре се разашилу франко,

уз

против плаћени повратак.

 Једини чешки завод

који је за учитељство завео

посебне утврђене цене. 1—6

Жово

отворена књиговезачка радња

Браће Лучића

Жови Сад.

Ђурчијека улица 32. бр.

Част нам је јавити врло штованој публици из Новог Сада и околине, да смо отворили нову књиговезачку радионицу и да ћемо све послове који у ту струку спадају, тачно и по најумеренијој цени обављати.

Препоручујемо своју ново отворену радњу свима новчаним и другим заводима за увезивање протокола, а нарочито прквеним општинама за увезивање евангелија и других књига.

Као млади почетници трудићемо се, да своје врло штоване муштерије у сваком погледу задовољимо.

 Молимо дужнике да пошљу претплату за „Школски Гласник.“